

ВІДГУК

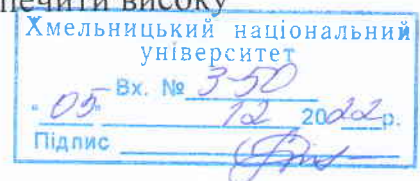
офіційного опонента на дисертацію Хрика Василя Михайловича
«Теорія і практика підготовки майбутніх фахівців лісового господарства
до професійної діяльності», подану на здобуття наукового
ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності
13.00.04 - теорія і методика професійної освіти

Актуальність обраної теми. Дисертація Хрика Василя Михайловича присвячена актуальній проблемі підготовки майбутніх фахівців лісового господарства до професійної діяльності і є самостійно виконаною роботою. Варто підкреслити, що дослідження проведено на високому науковому рівні, який забезпечується ґрунтовним психолого-педагогічним аналізом проблеми. Обґрунтовано цей висновок наступним міркуванням.

Зміни, що постали перед людством у ХХІ столітті, пов'язані насамперед із глобальною перебудовою економічної, політичної та соціокультурної сфер і потребують постановки принципово нових цілей в усіх сферах суспільного життя. Нині в Україні набувають особливої актуальності завдання щодо модернізації системи освіти, забезпечення її відповідності світовим стандартам, формування професійної компетентності фахівців.

Входження України в єдиний освітній простір вимагає сьогодні перегляду цілей і результатів лісівничої освіти з тим, щоб зробити її відкритою та інтернаціонально доступною, а її продукт - затребуваним на міжнародному та внутрішньому ринках праці. Потрібне точне формулювання того, як і в яких видах діяльності можуть та повинні використовувати набуті здобувачами вищої освіти знання, уміння, здатність і готовність їх застосувати, що позначаються в стандартах вищої школи як компетентності фахівців, зокрема лісового господарства. Для створення умов, що дозволяють здійснювати раціональне управління лісовим фондом, його своєчасне і якісне відтворення, зберігати екологічний потенціал та біологічне різноманіття, необхідні висококваліфіковані фахівці, здатні реалізувати комплекс заходів з планомірного розвитку лісгосподарської галузі на основі впровадження прогресивних досягнень науки й техніки.

Суспільство вимагає від майбутніх фахівців лісового господарства володіння не тільки глибокими теоретичними знаннями різноманітних видів професійної діяльності, а й ситуаційної прив'язки своїх рішень і дій через непередбачуваність природнокліматичних факторів різної тривалості технологічних процесів тощо. З погляду роботодавця, майбутній фахівець лісового господарства повинен володіти достатніми практичними і теоретичними знаннями та навичками, щоб забезпечити високу



продуктивність праці; розвиненими професійними якостями, необхідними для роботи (ініціативність, активна життєва позиція, організаторські вміння); високою працездатністю.

Підготовка сучасних фахівців лісівничого напрямку повинна орієнтуватися на формування кваліфікованих господарів землі, які мають необхідний запас фахових знань, володіють сучасними знаннями, технікою та технологіями. У зв'язку з цим одним з головних завдань, що постає перед вищою школою в сучасних умовах, є забезпечення якісної практичної підготовки студентів лісового господарства, що відповідають вимогам сьогодення.

Тому актуальність дослідження Хрика Василя Михайловича, що присвячено актуальній проблемі підготовки майбутніх фахівців лісового господарства до професійної діяльності не викликає сумнівів.

Актуальність задекларованої проблеми, брак її належного розроблення у педагогічній теорії та практиці, виявлені суперечності й науково-практичні потреби в їх розв'язанні зумовили обрання теми дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконане відповідно до основних напрямів і завдань наукової теми кафедри загальної екології Білоцерківського національного аграрного університету «Антропогенна трансформація екосистем ландшафтної сфери Правобережного Лісостепу України та методологічні засади збалансованого використання їхніх ресурсів» (ДР № 0119U100467) і теми кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини «Формування ціннісних орієнтацій здобувачів освіти в Європейському освітньому середовищі» (ДР № 0116U000115). Тема затверджена вченою радою Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (протокол № 17 від 25.05.2021).

Найбільш суттєві наукові результати, що містяться в дисертації. Автором обґрунтовано концепцію підготовки майбутніх фахівців лісового господарства до професійної діяльності; розроблено педагогічну систему підготовки майбутніх фахівців лісового господарства до професійної діяльності; виявлено, теоретично обґрунтовано й реалізовано організаційно-педагогічні умови підготовки майбутніх фахівців лісового господарства до професійної діяльності.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації,

підтверджується результатами дослідження, здійсненого Хриком Васильом Михайловичем і в цілому не викликає сумніву.

Обґрунтованою і логічною є структура дисертації, яка складається зі вступу, п'яти розділів, висновків до розділів, висновків, списку використаних джерел (334 найменування, із них 55 – іноземною мовою), 11 додатків на 105 сторінках. Загальний обсяг роботи становить 558 сторінок, із них 414 сторінок – основний текст. Дослідження містить 9 рисунків, 63 таблиці.

На високому науковому рівні обґрунтовано вибір теми, визначено мету, завдання, методи дослідження.

Не викликає сумніву чітка структура дисертації, усі частини якої спрямовані на досягнення поставленої мети. План роботи логічний і послідовний.

Обґрунтованість і достовірність отриманих результатів дослідження і його висновків обумовлені теоретико-методологічними позиціями, застосуванням комплексу взаємодоповнюючих методів наукового пошуку.

Відповідно до мети дисертаційної роботи визначено її завдання, для реалізації яких автором проаналізовано значний масив наукової, навчально-методичної літератури. Принагідно відзначити вміння автора узагальнювати й систематизувати дослідницький матеріал. Вражає фактологічна насиченість змісту дисертації, побудованій на потужній джерельній базі.

Об'єкт і предмет дослідження адекватні меті та завданням роботи.

Дисертацію презентує високий рівень наукової новизни, де автором:

– уперше обґрунтовано концепцію підготовки майбутніх фахівців лісового господарства до професійної діяльності, що охоплює методологічний, теоретичний, практичний концепти; розроблено педагогічну систему підготовки майбутніх фахівців лісового господарства до професійної діяльності, що містить три взаємопов'язані блоки (ціле-методологічний, змістово-організаційний, результативно-критеріальний); виявлено, теоретично обґрунтовано й реалізовано організаційно-педагогічні умови підготовки майбутніх фахівців лісового господарства до професійної діяльності (розвиток професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх фахівців лісового господарства; удосконалення змісту фахових дисциплін у контексті вимог лісового господарства; забезпечення індивідуальної траєкторії формування професійних знань, умінь і навичок майбутніх фахівців лісового господарства засобами інтеграційно-модульної технології; посилення практичної підготовки на основі поєднання аудиторної та позааудиторної діяльності майбутніх фахівців лісового господарства);

– удосконалено зміст, форми, методи, технології підготовки майбутніх фахівців лісового господарства до професійної діяльності; критерії готовності майбутніх фахівців лісового господарства до професійної діяльності (мотиваційно-особистісний, інформаційно-когнітивний, дієво-практичний) і показники; уточнено сутність ключових понять дослідження («підготовка майбутніх фахівців лісового господарства до професійної діяльності», «готовність майбутніх фахівців лісового господарства до професійної діяльності»);

– подальшого розвитку набули уявлення про особливості професійної діяльності фахівців лісового господарства; діагностичний супровід щодо визначення стану готовності майбутніх фахівців лісового господарства до професійної діяльності; реалізація методологічних підходів та специфічних принципів у підготовці майбутніх фахівців лісового господарства; компоненти готовності до професійної діяльності.

Значення для науки і практики одержаних автором результатів. Як засвідчує проведений аналіз, наукові здобутки Хрика Василя Михайловича складають теоретичну і методичну базу для подальших досліджень питань підготовки майбутніх фахівців лісового господарства до професійної діяльності.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробленні та впровадженні в процес підготовки майбутніх фахівців лісового господарства навчально-методичного забезпечення, зокрема: робочих програм навчальних дисциплін «Лісівництво», «Лісовпорядкування», «Лісові культури», «Лісова таксація» і спецсеминарів «Інтеграція лісівничої та екологічної освіти», «Інформатизація лісового підприємництва», «Основи професійного становлення майбутніх фахівців лісового господарства»; конспектів лекцій і методичних рекомендацій для виконання практичних робіт із зазначених дисциплін та спецсеминарів; програми й методичних рекомендацій до виробничої практики та методичних рекомендацій із навчальної практики з лісовпорядкування для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності 205 «Лісове господарство»; термінологічного словника «Генетика, селекція та насінництво лісових та декоративних рослин», робочого зошита з практичних занять із дисципліни «Лісівництво» і навчального посібника «Лісівництво», завдань для самостійної роботи й контролю навчальних досягнень майбутніх фахівців лісового господарства.

Результати дослідження **впроваджено** в освітній процес Інституту лісового і садово-паркового господарства Національного лісотехнічного університету України (протокол № 7 від 23.05.2022), Білоцерківського національного аграрного університету (довідка № 01-12/299 від 25.05.2022),

Дрогобицького національного університету імені Івана Франка (довідка № 902 від 13.06.2022), Уманського національного університету садівництва (довідка № 347/01-10 від 13.06.2022), Сумського національного аграрного університету (довідка № 815 від 14.06.2022); Шацького лісового фахового коледжу імені В. В. Сулька (довідка № 13/01-22 від 04.02.2022).

Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації. Результати дослідження можуть зацікавити викладачів та здобувачів закладів вищої освіти. Матеріали доцільно використовувати на факультетах підвищення кваліфікації працівників агропромислового комплексу, під час планування й організації освітнього процесу, реалізації індивідуального та диференційованого підходів до здобувачів.

Вірогідність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій. Вірогідність одержаних автором наукових результатів не викликає сумніву, оскільки вони цілком адекватні суті та конкретним завданням дослідження, досягнуті завдяки системному використанню комплексу взаємопов'язаних дослідницьких методів і ґрунтовній джерельній базі. Одержані дисертантом результати достатньо переконливо представлено у висновках до розділів та загальних висновках, які відповідають найважливішим положенням рецензованого дослідження та поставленій меті. Матеріали дисертації пройшли необхідну апробацію, обговорювалися наукових конференціях різного рівня.

Оцінка змісту дисертації та її завершеність. Обсяг і зміст дисертації показують, що робота є самостійним дослідженням, виконаним на високому науковому рівні, і свідчать про професійну зрілість автора.

У вступі обґрунтовано актуальність проблеми дослідження, її зв'язок із науковими програмами, планами, темами, окреслено мету, завдання, об'єкт, предмет наукового пошуку; сформульовано гіпотезу, обґрунтовано концепцію, методологічні засади, описано комплекс методів; аргументовано наукову новизну й практичне значення одержаних результатів; обґрунтовано особистий внесок здобувача, подано відомості про впровадження й апробацію результатів, поінформовано про публікації, структуру та обсяг дисертації.

У першому розділі «Теоретичні основи підготовки майбутніх фахівців лісового господарства в контексті вітчизняного та зарубіжного досвіду» проаналізовано ступінь розроблення проблеми у вітчизняній і зарубіжній теорії й практиці лісівничої освіти; описано еволюцію лісівничої освіти та кадрового забезпечення лісгосподарської галузі в історичній ретроспективі; викладено сутність і змістову характеристику ключових понять; схарактеризовано особливості професійної діяльності майбутніх фахівців

лісового господарства в аспекті вимог до їх підготовки.

У другому розділі «Концептуальні засади підготовки майбутніх фахівців лісового господарства до професійної діяльності» досліджено методологічні підходи та принципи підготовки майбутніх фахівців лісового господарства до професійної діяльності; обґрунтовано концепцію підготовки майбутніх фахівців лісового господарства до професійної діяльності.

У третьому розділі «Моніторинг стану та діагностика готовності майбутніх фахівців лісового господарства до професійної діяльності» проаналізовано стан підготовки майбутніх фахівців лісового господарства до професійної діяльності; обґрунтовано структурно-компонентний склад і критеріально-рівневу характеристику готовності майбутніх фахівців лісового господарства до професійної діяльності; описано результати констатувального етапу експерименту.

У четвертому розділі «Педагогічна система підготовки майбутніх фахівців лісового господарства до професійної діяльності» схарактеризовано педагогічну систему підготовки майбутніх фахівців лісового господарства до професійної діяльності; презентовано модель, виявлено й обґрунтовано організаційно-педагогічні умови підготовки майбутніх фахівців лісового господарства до професійної діяльності.

У п'ятому розділі «Дослідницько-експериментальна перевірка ефективності педагогічної системи підготовки майбутніх фахівців лісового господарства до професійної діяльності» схарактеризовано програму, етапи й методику формувального етапу педагогічного експерименту; описано організацію, хід, аналіз дослідницько-експериментальної роботи та узагальнено результати.

Результати формувального етапу експерименту підтвердили правомірність й ефективність педагогічної системи та запропонованих організаційно-педагогічних умов підготовки майбутніх фахівців лісового господарства до професійної діяльності, послугувавши підставою для висновку, що мети дослідження досягнуто, сформульовані завдання виконано, гіпотезу підтверджено.

Виклад матеріалу в науковій роботі логічний та послідовний, має науковий характер та прикладне значення. Для тексту дисертації характерними є змістова завершеність, цілісність і зв'язність, вмиле апелювання фактами. Таким чином, можна з впевненістю сказати, що автор дослідження має нестандартне мислення і вміє самостійно працювати, аналізувати та узагальнювати накопичений матеріал, робити самостійні висновки.

Повнота висвітлення результатів в опублікованих працях. Основні результати дослідження викладено в 41 публікації автора (15 – у співавторстві), зокрема: в 1 монографії, 1 навчальному посібнику, 20 статтях у фахових наукових виданнях України та в іноземних наукових періодичних виданнях (3 – у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз даних «WoS»), у 9 – апробаційного характеру, у 10 розвідках, які додатково відображають положення дисертації.

Ідентичність змісту реферату і основних положень дисертації. Варто відмітити ідентичність змісту реферату і основних положень дисертації. Зокрема, в рефераті основні положення дисертації викладені повно й докладно. Наукові положення, висновки й рекомендації, наведені в рефераті, належним чином розкриті й обґрунтовані в рукопису дисертації.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Високо оцінюючи дисертацію, вважаємо за доцільне висловити окремі міркування, що виникли в процесі рецензування роботи й вимагають окремих уточнень і пояснення.

1. Варто було б у роботі більш детально звернути увагу на розроблення методичних засад підготовки майбутніх фахівців лісового господарства до професійної діяльності.

2. Сьогодення вимагає детального аналізу зарубіжного досвіду підготовки майбутніх фахівців лісового господарства до професійної діяльності та виокремлення прогресивних ідей зарубіжних країн.

3. Потребує обґрунтування напрямів удосконалення підготовки майбутніх фахівців лісового господарства до професійної діяльності.

4. У своєму дослідженні ви зазначаєте, що «процес підготовки фахівця в умовах особистісно-орієнтованої освіти базується на принциповій взаємодії суб'єктів педагогічного процесу (викладач-здобувач) у ході якої кожен стає суб'єктом освітньої діяльності, яка поєднує дві взаємопов'язані форми – педагогічну і навчальну. Тому варто і в моделі (в графічному її зображенні), показати цю взаємодію «викладач – здобувач освіти», так як саме для них вона і розробляється.

5. Потребує деталізації специфіка підготовки майбутніх фахівців лісового господарства до професійної діяльності в умовах сучасних глобалізаційних процесів.

6. У п. 1.3 «Сутність та змістова характеристика ключових понять дослідження» розглянуто, як різні автори трактують поняття «лісова педагогіка», «лісове господарство», «лісівнича освіта», автору варто представити свої узагальнюючі визначення деяких понять.

Водночас вважаємо, що вказані зауваження та побажання мають

дискусійний характер та не знижують загальної позитивної оцінки дослідження Хрика Василя Михайловича присвяченого актуальній проблемі підготовки майбутніх фахівців лісового господарства до професійної діяльності.

Висновок про відповідність дисертації вимогам «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук». На основі вивчення поданої роботи можна дійти висновку, що дисертаційна робота Хрика Василя Михайловича «Теорія і практика підготовки майбутніх фахівців лісового господарства до професійної діяльності» є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має вагомим теоретичне й прикладне значення для розвитку педагогічної науки, заслуговує позитивної оцінки, відповідає «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук» затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 1197 від 17 листопада 2021 р., а її автор, Хрик Василь Михайлович, заслуговує присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,

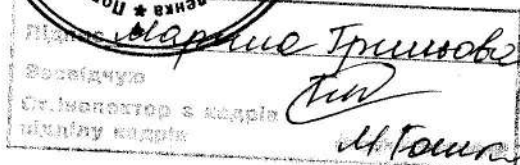
член-кореспондент

НАПН України, ректор

Полтавського національного

педагогічного університету

імені В. Г. Короленки



Марина ГРИНЬОВА